

ВЛАДИМИР СВИНТИЛА
РАЗВЯЛ МИ Е ЗЕЛЕН БАЙРАК

chitanka.info

В нашия град всичко се промени.

Помни се идването на руските войски: кой и как ги е посрещнал, коя мома им поднесла хляба на полковника, как старците се изредили да целуват ръката на полковника, как поп Тодор служил благодарствен молебен и народът бил толкова много, че светиня му излязъл да служи пред църквата, което не е редно.

Помнят се преписвачите на книги, помнят се даскалите и иконописците. Помни се и Добрина, която знаела от баба си да шие хоругви.

Тя, милата, не само хоругви шила. Тя шила одеянията и за врачанския владика, почти невръстно момиче, който бил, ако се сещаш сам, Софроний Врачански. А неговото одеяние е особено. Врачанските владици единствени са носели пурпурни одеяния като патриарси. И жезъла на търновския патриархат носели: две кръстосани змии, които се целуват.

Та тази Добрина много добро сторила на църквата и на народа, като шила хоругви. И плащеници шила, „Успения Богородично“ — а те са по-красиви от иконите.

И тази Добрина ушила байрак на един хайдутин: Георги войвода. Тя била много стара, когато шила хайдушкия байрак, минавала по моему осемдесетте, защото вече правнуците ѝ прескачали плетове на момите. Младите са народ нетърпелив. Правят, каквото правят, а после: „Дядо попе, ела да ни венчаеш“. Венчавам ги. Венчавал съм и трудни моми, което е за срамотиите.

Та тази Добрина знаела да шие като никоя друга. Така са я запомнили в града. Седи на високия чардак и шие. Половин век, че и повече шила Добрина на чардаците си. И кой както мине, ще ѝ извика: „Ший, бабо Доброно, да са ни шарени празниците“. А тя се усмихвала и казвала: „Шия аз, че ми е хубаво на сърцето“.

Георги войвода водил дружина десетина години. Не била голяма четата му, ала доста страх задавала на турците.

И този Георги, като ходил във Влашко, чул за думите на Раковски, че хайдутите трябва да бъдат народностното съзнание.

Мислил той, съветвал се с учени хора и накрая разбрал какво му трябва, какво няма, за да стане четата му народна войска.

Нямал си байрактар и байрак нямал. По какво ще се познае дали са прости хаирсъзи, или са народни хора, дето са в Балкана закрилници да бъдат на раята, народни отмъстителни демек. И понеже бил от града, сетил се за баба ти Добринина.

И един ден, облечен като търговец, какво ли, право у Добринини, кундисал на чардака:

— Така и така, бабо Добрино, Раковски, който е личен човек, така е казал: „Не може хайдушка дружина без знаме. Ако има знаме, правдата е на нейна страна, народът е за нея. И сам свети Георги победоносният я води напред с окървавеното си копие. Пък ако няма знаме, това са само шепа хаирсъзи. Пък аз и хората ми сме за народа. Значи трябва да ни ушиеш знаме.“

— Трябва ами — рекла баба Добринина, — че хубаво, дето сте се сетили най-после. То без знаме закъде сте. Ще ви ушие баба Добринина знаме, зелено, със сърма, да се вее над самурените ви калпаци, куршум да ви не хваща.

— Добре — рекъл войводата, — колкото искаш, ще ти платим.

— Нищо не искам — рекла старата жена, — какво ще искам. Една нива като черга за гроб, това искам. Стара съм.

Трябва да забележиш едно нещо. Баба Добринина имала очила. Какви ще са били тия очила, откъде ги е намерила, не знае. Но според спомена тия очила ставали на всички. Кой не виждал, пък имал някаква тънка работа, ходел при нея, сядал на чардака и слагал нейните очила. „Очилата на баба Добринина“ — тази приказка е останала. И ако някоя мома се оплаче, че хубаво не види, майка ѝ ще ѝ се скара: „Аслъ, тури очилата на баба Добринина“.

Георги войвода и той знаел за очилата и я помолил да му ги покаже. Сложил ги той, ама нищо не видял, само го заболяли очите. Пък баба Добринина се смеела: „Защо са му на войвода очила?“

Говорили си те двамата, бабата и хайдутинът търговец, до икиндия, внучката три пъти кафе варила. Защото, казвам ти аз: без кафе разговорът е вятър работа. И им се усладили душите от приказката.

По едно време баба ти Добринина каже:

— Ама чакай. Какво ще има на знамето ви? Че аз кръстове шия.

Пък войводата рекъл:

— Не кръст, бабичко, макар да сме хора християни. Лъв трябва да има, че сме хора българи и юнаци.

— Нека бъде лъв — казала бабата.

Целунал ѝ ръка войводата, уговорили се кога да дойде човек за байрака и Георги, да го няма! Излязъл от портата и сякаш земята го глътнала.

Хайдушката работа не е за всеки!

— Ама бабата не знаела как се прави лъв. Пък не искала да каже на войводата, да не го отчая нещо. Той да си гледа своята работа, хайдутската. Тя ще му намери колая. Умна била старицата.

Дигнала се старицата на другия ден, обула си новите емении, сложила си очилата, взела патерицата, превързала се с нова свилена шамия и хайде при поп Атанас. Разказала му всичко от игла до конец.

— Не съм виждала как се прави лъв, дядо попе, не зная. Нямаш ли ти някъде по книгите лъв.

Поп Атанас се замислил.

— Нашите книги — рекъл — са черковни, лъвовете не съдържат. Но ще търсим, ще питаме, ще намерим.

И скоро в града се чуло, че баба Добринина търси лъв.

— Че защо ѝ е на бабата лъв? То на нея и магаре ѝ е много.

Подбивали се нашенци.

Пък от Врацата дошел при нея един учител, който ѝ показал книга, в която имало възправен лъв. Лъвът с една лапа се бил подпрял на байрак някакъв.

Такъв лъв никой не бе виждал.

А даскалът, врачанлията, бил не друг, а сам Пишурката, когато бил врачански даскал. Пък може и от Лом да е дошел^[1]. Пък не е много сигурно, че е бил Пишурката. Но даскал бил, разбрал човекът за какво ще е нужен на бабичката лъв. И веднага, като научил, дошел с книгата.

А баба Добринина го целунала по челото и го благословила като истински свещеник.

И седнала да шие знамето. Държала го тоя шев в отделна торба. И ако някой дойде на гости, бабата току сложи тая торба в краката си, пък извади друга и пред госта друго шие — хоругва. А тази истинската хоругва, байрака на дружината, скришом шиела. И внучките ѝ, и

дъщерите ѝ не научили. Млади са, яли са кокоши крак. Току-виж се изтървали. Пък то работата била тайна.

Чудна бабичка, ти казвам. Аз досега я поменавам в молитвите си.

— А на баба Добринна — така се моля — дай вечен живот. Да се радва в сенките на райската градина, да слуша райските птици. Спаси я от мъките на ада, господи. Заслужила е пред народа ни.

Напролет дошел Станко, байрактарят. Взел знамето, ушито със сърма, от ръцете ѝ, целунал старческите ръце и се шмугнал в гората.

Хайдушката работа не е за всеки!

Свикал Георги войвода дружината си. Къде ще я свика. На Хайдушкото сорище, ами. И поп Танас извикал да ги комка.

Виж каква е била пък нашата работа, на поповете.

Отишъл светиня му с една кошница, а в кошницата дарохранителницата, потирът. Светеното вино, дето е за комката, отнесъл в стомна, пред която предварително три дни чел молитви. Че как да отнесе виното в потира? Ще се разлее. Не е според правилата, ама дори е по-християнски, ще ти кажа аз. Нужда закон изменява.

И на сорището поп Атанас какво да види? Байракът побит на поляната, а до него седнал писарят, записва в един тефтер хайдутите. Че те вече дружините си имали и писари.

Пък поп Атанас какво направил?

На всички дал светата евхаристия. Комкал ги. Простил светиня му предварително всички грехове на хайдутите. Та няма душите им в ада да се мъчат заради смъртта на агарянина.

Не е според канона. На хората се прощават сторени грехове. А поп Атанас им простил още несторените. За Христовото име тръгвали младите курбан да стават. Правилно им е простил. И аз да съм, ще им дам предварително опрощение за още несторения грях, най-тежкия: човекоубийството.

Виж докъде докарали бейовете работата.

Пък те му целунали ръка и го накарали да остане с тях една нощ на сорището.

Тогава поп Танас видял за първи и за последен път в живота си хайдушко хоро.

То се играе мълчаливо на светлината на месечината. Хайдутите стъпват тежко в кръг не хванати нито за ръка, нито за пояса. Лявата ръка за пищова, пък с дясната хвърлят сабите си и ги улавят във въздуха. И през цялото време я карат на колело.

На сутринта се разделили.

Светиня му се върнал от града и право при баба Добринна. Разказал ѝ той какво чудо видял на поляната и внучките пак три пъти кафе варили.

Трябва да ти кажа какво било знамето. На зелен плат, везан със сърма, възправен лъв, а от двете му страни Христовият кръст. Нямало ги още ония думи: „Свобода или смърт“. Тях Апостолът Левски ги казал по-късно, че взели да ги шият на байраците.

И знаеш ли какво чудо станало. Онази бабичка, дето ходела с патерица и все гледала къде стъпват краката ѝ, се оправила. Взела напето да стъпва, ни крак я боли, нито ѝ отслабват ставите.

Мине не мине, току баба Добринна се прошета по чаршията.

И почнала на всички утрини да ходи.

А поп Танас ѝ думал:

— За доброто, дето стори, и бог добро ти връща.

— Защо, бе дядо попе, не съм лишила цял живот хоругви и плащеници? Че и владишки дрехи съмшила, все за църквата съм работила.

Пък поп Танас викал:

— Вярно, че за църквата и за Христовото име си се трудила, ама този ти труд е най-личният. Че ти за Христовото воинство хоругва направи.

И никой освен тях двамата не научил кой е направил байрака.

А за байрака турците скоро научили. А те се страхували от байрака. Байраци по нашия край коджа време не са развявали. И като чул пашата, че Георги войвода шета из планината с байрак, рекъл:

— Свърши се нашата. От баща си и от дядо си знам, че побие ли някой байрак в планината, и нашата царщина тука ще свърши. До втори байрак, така знам аз, ни е царщината.

А вторият байрак вече шетал по горите.

Много питал и разпитвал беят откъде е у Георги този байрак, но най-много питал по селата. Пък селяните са прости. Един рекъл, че свети Георги сам слязъл от небето и му дал своя байрак, задето войводата носи името му. Пък други казвали, че сама пресвета Богородица ги причакала на Хайдушкото сборище и им дала байрака.

И поп Атанас изпитвали. А той:

— Че отде ще зная ази, да не сме с хайдут Георги достове, що ли. Очите му не зная.

Така заглъхнала работата. А баба Добрина шиела хоругви на чардаците си.

Георги тъй никога не уловили. Потери пращали, причаквали го на пусия да мине по пътищата, какво не правили. Но нищо не излязло. Шетал войводата по баирите и напред вървял винаги Стайко байрактарина със зеленото знаме. И дето дружината спре, байрактарът ще побие байрака да се развява! И като мине байракът край овчари или край селяни по къра, целували селяните златния лъв. А хайдутите, като водят битка, най-напред побият байрака да се знае кои са и какви са, пък след това пълнят шишанетата, пушкат по пашовите хора.

Зиме байракът потъне вдън земя. А разлисти ли се гората, развява се знамето, зелено като нея.

Страх и трепет всявал байракът. Боели се бейовете и пашовите хора от лъва. Защото се бил възправил вече, с огнен зев се възправил на тъмнозеленото поле.

А дошло време баба Добрина да се представи на бога. Поп Атанас ѝ дал комката и се молили двамата сами в одаята. Какво са си говорили те двамата, не знам. Но баба Добрина наредила да ѝ доведат внучките без внуците. И като ги събрала около одъра си, всичко им разказала: за това, как Георги войвода я замолил да му ушие знамето, за това, как търсила лъв, как намерила, как ушила байрака.

— Имане много — рекла — не ви оставям, че хаир от имането няма. Но да знаете, че този байрак, дето толкова страх стори в сърцата на турците, баба ви Добрина го ешила. Да знаете, с добро да ме поменувате, че аз на дълъг път тръгвам. Молете се за мене господ греховете ми да прости, молете се знамето да се вее, байрактаря куршум да не го хваща.

Внучките ѝ, а те били шест, били всички умници. И те всички си дали дума да запазят тайната. И на братята си не казали. Било женска

тайна в рода ѝ до Освобождението, че тя, баба Добрина, майсторката на хоругвите, е ушила знамето с възправения лъв.

Казвам ти, оръжейник да беше, сто саби да беше изковала, нямаше толкова добро да стори, както го сторила със знамето, дето старческите ѝ пръсти са шили.

На Петровден, когато са тръгвали дружините, и ние изкарваме децата в черковния двор, където е гробът ѝ. И или аз, или даскалът им разказваме как баба Добрина шила знамето на дружината на Георги войвода. Да се знае, да не се забравя...

---

[1] Запазен е правописът на думите както на хартията. — Бел.кор.ел.изд. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.